

Tiedusteluvalvontavaliokunta

tiv@eduskunta.fi

Sisäministeriön lausunto tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksesta vuodelta 2021

Tiedusteluvalvontavaltuutettu on julkaissut järjestyksessään kolmannen vuosikertomuksensa, joka kohdistuu vuoteen 2021. Sisäministeriö lausuu eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnan pyynnöstä vuosikertomuksesta näkemyksensä seuraavaa.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnalla on merkittävä lainmukaisuutta ja legitimizeettiä korostava vaikutus, jonka vuoksi on tärkeää, että vuosikertomus julkaistaan säännöllisesti. Vuosikertomuksen sisältämä tietoa on pidettävä hyödyllisenä myös siksi, että se sisältää lainsäädännön sisältöä koskevista havainnoista julkituotua tietoa toimien samalla myös tulkinta-aineistona tiedusteluviranomaisen toiminnassa.

Vuosikertomus sisältää erilaisia tunnuslukuja vain siinä laajuudessa kuin se lain mukaan on mahdollista. Tiedustelutoimintaa koskee sen arkaluonteisuuden vuoksi lähtökohtaisesti laaja salassapito, joka ulottuu myös kaikkeen valvontatoimintaan. Sisäministeriön näkemyksen mukaan tämä on perusteltua. Tiedustelutoiminta ei lähtökohtaisesti ole julkista, jonka vuoksi tunnuslukuja kertomuksessa on harvalukuisesti.

Koska tiedusteluvaltuutetun toiminta on jo jatkunut noin neljän vuoden ajan, toimintatapojen voidaan katsoa niin valvonnan kuin sitä koskevan yhteistyön osalta vakiintuneen. Sisäministeriön käsityksen mukaan tiedusteluvalvontavaltuutetun ja suojelupoliisin välinen yhteistyö toimii hyvin.

Suojelupoliisin toiminnan lainmukaisuudesta

Sisäministeriö on antanut suojelupoliisin toiminnasta vuodelta 2021 kertomukset salaisten tiedonhankintakeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta suojelupoliisissa sekä tiedustelumenetelmien käytöstä ja siviilitiedustelun suojaamisen käytöstä ja niiden käytön valvonnasta. Kertomukset on toimitettu eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnalle, eduskunnan oikeusasiamiehelle ja tiedusteluvalvontavaltuutetulle. Kertomusten taustalla olevat suojelupoliisin selvitykset on ministeriön toimesta todettu asianmukaisiksi.

Sisäministeriön suojelupoliisia koskevassa ohjauksessa ja valvonnassa muodostaman käsityksen mukaan suojelupoliisin toiminta on järjestetty lainmukaisesti. Tiedusteluvalvontavaltuutettu toteaa kertomuksessaan vuodelta 2021, että valtuutetun tarkastama tiedustelumenetelmien käyttö oli kohdennettu

04.05.20207.06.2022

kertomusvuonna kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavana pidettävään toimintaan. Tämä on tärkeä kannanotto yhteiskunnalliselta kannalta ja tukee sisäministeriön näkemystä toiminnan lainmukaisuudesta.

Lisäksi tiedusteluvalvontavaltuutettu toteaa kertomuksessaan, että kertomusvuonna ei ilmennyt aihetta kantelun tekemiselle Helsingin käräjäoikeuden päätöksistä koskien tiedustelumenetelmiä, tiedustelumenetelmän käytön keskeyttämistä tai lopettamista koskevan määräyksen antamiselle, siviilitiedusteluviranomaisen menettelyä koskevan asian esitutkintaan ilmoittamiselle taikka tiedusteluviranomaiselle huomautuksen antamiselle tai muulle siviiliviranomaiseen kohdistettavalle laillisuusvalvonnalliselle seuraamukselle.

Valvonnasta ja valvonnan yhteistyöstä

Suojelupoliisin valvonta on järjestetty usealle toimijalle kerroksittain ja valvonnan voidaan jo osittain katsoa vakiintuneen. Tiedustelutoiminnan valvonnan kokonaisuuteen sisältyvät eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnan harjoittama parlamentaarinen valvonta, eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin valvonta, tiedusteluvalvontavaltuutetun laillisuusvalvonta, tietosuojavaltuutetun henkilötietoihin kohdistuva valvonta sekä tiedusteluviranomaisten sisäinen ja ministeriöiden tiedusteluviranomaisiin kohdistuva valvonta.

Suojelupoliisin kohdistuva valvonta ja sen eri osa-alueet ovat toisiaan täydentäviä ja eri toimijoiden välillä sovitaan usein valvonnan kohdentumisesta sekä yhteensovittamisesta. Valvontajärjestelmän kokonaisuudessa tiedusteluvalvontavaltuutetun ennakkollisen ja reaaliaikaisen valvonnan riippumattomuus ja asianmukainen resursointi ovat tärkeitä.

Tiedusteluvaltuutetun toiminta on muodostunut siviilitiedustelulain voimassaoloaikana välttämättömäksi osaksi suojelupoliisin laillisuusvalvontaa. Vuonna 2021 suoritettujen valtuutetun valvontakäyntien määrä (148), kaikkiin menetelmiä koskeviin käräjäoikeuden istuntoihin osallistuminen ja laaja jälkikäteinen valvonta (menetelmien pöytäkirjojen tarkastaminen ja tiedon jatkokäytön valvonta) osoittavat, että valvonta on tiivistä, jatkuvaa ja reaaliaikaista.

Sisäministeriö tekee yhteistyötä tiedusteluvalvontavaltuutetun kanssa. Yhteistyö on ministeriön näkökulmasta tärkeää ja tukee sisäministeriön suojelupoliisiin kohdistamaa ohjausta ja valvontaa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen palomuurisääntelyn soveltamista koskeva ratkaisu

Tiedusteluvalvontavaltuutettu nostaa kertomuksessaan esille eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksen tiedustelulainsäädännön ns. palomuurisääntelyn soveltamisesta (EOAK/289/2021). Päätöksessä katsottiin, että tiedusteluvalvontavaltuutetun esittämä laintulkinta ei ollut oikeudellisesti hyväksyttävä.

Päätöksen mukaan palomuurisäännöksiä tulee soveltaa sekä siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten tehtäväpiiriin kuulumattomiin että niiden tehtäväpiiriin kuuluiin rikoksiin sekä tietojen toiselle rikostorjuntaviranomaiselle

04.05.20207.06.2022

luovuttamiseen että niiden siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisen omassa rikostorjuntatoimissa käyttämiseen.

Sisäministeriö on keskustellut päätöksestä suojelupoliisin kanssa ja seuraa omalta osaltaan päätöksen vaikutuksia suojelupoliisin toimintaan. Eduskunnan oikeusasiamiehen päätös on tärkeä suojelupoliisin toiminnan kannalta ja korostuu entisestään nykyisessä turvallisuustilanteessa. On tärkeää, että suojelupoliisin ja muun poliisin välisessä tiedonvaihdossa voidaan tehdä tehokasta ja toimivaa yhteistyötä, joka myötävaikuttaa yhteiskunnan suojaamiseen kansallisen turvallisuuden uhkilta.

Palomuurisääntelyn soveltamista ja toimivuutta on jatkossa seurattava huolellisesti ja arvioitava tarvittaessa mahdollisten lainsäädäntömuutosten tarve. Sisäministeriön näkemyksen mukaan on tarkoituksenmukaista arvioida mahdollisia siviilitiedustelulainsäädännön kehittämistarpeita kokonaisuutena.

Neuvotteleva virkamies

Juha Vehmaskoski